

Dorpsstraat 7,  
2712 AB Zoetermeer

port betaald  
Zoetermeer

# 't Seghen Waert

jaargang 16 nummer 2

april 1997



verenigingsblad van het Historisch genootschap  
**Oud Soetermeer**

# Historisch genootschap Oud Soetermeer

## *Bestuur*

**dhr. R. Grootveld**, voorzitter  
Bernhardstraat 3, 2712 CP Zoetermeer  
tel. (079) 316 56 54

**dhr. B.F. Tuinstra**, secretaris  
Voorweg 144, 2716 NK Zoetermeer  
tel. (079) 321 35 41

**dhr. H.B. Huurman**, penningmeester  
Edelsteensingel 172, 2719 RC Zoetermeer  
tel. (079) 362 17 30

**mevr. P.E. Vijverberg** (AWZ)  
Stekelbaarsloot 35, 2724 AR Zoetermeer  
tel. (079) 331 65 52

**dhr. C.A.M. Klein** (GWZ)  
Tijberg 55, 2716 LK Zoetermeer  
tel. (079) 351 44 55

**dhr. J.W. Dreise** (ISV)  
Beveland 4, 2716 CP Zoetermeer  
tel. (079) 321 02 32

## *Redactie*

**mevr. C.J. Moerman-van Voorst**  
Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer  
tel. (079) 352 14 88

**mevr. P.E. Vijverberg**  
Stekelbaarsloot 35, 2724 AR Zoetermeer  
tel. (079) 331 65 52

## *Ledenadministratie*

**dhr. E.W. van den Burg**  
Fr. Hendriklaan 32, 2712 EE Zoetermeer  
tel. (079) 316 48 58

## *Archief*

**mevr. J.M.C. Huisman-Aaftink**  
Bernhardstraat 2, 2712 CS Zoetermeer  
tel. (079) 316 31 79

## *Contactpersonen werkgroepen*

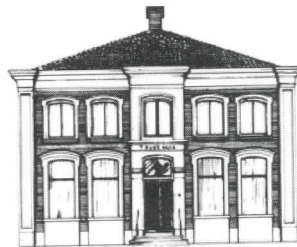
**Archeologische werkgroep**  
dhr. P.J.M. van Domburg  
Hickoryhout 9, 2719 JR Zoetermeer  
tel. (079) 361 47 37

**Genealogische werkgroep**  
mevr. M.E. Vijverberg-Kalkema  
Stekelbaarsloot 35, 2724 AR Zoetermeer  
tel. (079) 331 65 52

**Interviewgroep Sprekend Verleden**  
dhr. E.W. van den Burg  
Fr. Hendriklaan 32, 2712 EE Zoetermeer  
tel. (079) 316 48 58

**Historisch Museum 't Oude Huis**  
Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer  
tel. (079) 316 47 35  
openingstijden: woensdag-, zaterdag- en  
zondagmiddag van 13.00 tot 16.00 uur

conservator: Jouetta van der Ploeg  
maandag t/m donderdag 9.00 tot 16.00 uur



't Seghen Waert is een uitgave van het  
Historisch genootschap Oud Soetermeer.  
Het blad verschijnt vijf maal per jaar

ISSN: 1384-7260

## Inhoud

Van de bestuurstafel	2
Activiteitenkalender	3
Dank u wel	4
Ledenbestand	4
Een klein Zoetermeers drama uit 1783	5
Genealogie en heraldiek	7
Vraag en antwoord	7
Sprekend verleden	8
Een opgraving in Den Hoorn	12
De Zoetermeerse Herten	14
Slaande ruzie aan de Voorweg in 1693	18
Reguliersdam: Zeventiende-eeuwse spreukborden	19
Jaarverslag Oud Soetermeer 1996	21
Financieel verslag 1996	27
Lidmaatschapspasjes	30

## Van de redactie

Na vele jaren heeft uw verenigingsblad een nieuw jasje gekregen. Een groter formaat, een andere indeling en een nieuwe omslag.

In dit nummer vindt u een grote variëteit aan artikelen die de Zoetermeerse geschiedenis op verschillende wijzen belichten, en het jaarverslag over het jaar 1996. Zeer belangrijk in dit nummer zijn de lidmaatschapspasjes. Hiermee kunt u vrij toegang krijgen tot het museum en Molen de Hoop.

Door het grotere formaat kunnen we in het kwartaalblad nog meer artikelen opnemen die iets vertellen over bewoners van Zoetermeer, oude families, archeologisch onderzoek en de historie van Oud Soetermeer. Ik hoop dan ook van harte dat niet alleen de trouwe schrijvers zich aangesproken voelen om nieuwe kopij aan te leveren, maar dat ook andere leden, die iets weten te vertellen met betrekking tot Zoetermeer hun stem laten horen.

Kopij voor, en uiteraard ook suggesties en opmerkingen over 't Seghen Waert zijn dagelijks van harte welkom bij de redactie.

*Petra Vijverberg*

## Van de bestuurstafel

In verband met de aanstaande verbouwing is er in 1996 door het museum een commissie ingesteld om onderwerpen te bedenken voor een vaste presentatie over de geschiedenis van Zoetermeer. In deze commissie zitten namens het museum Simone Langeveld en Joke Huisman en namens het bestuur van Oud Soetermeer Ronald Grootveld en ondergetekende. Na enkele brainstorm sessies is er een lijst opgesteld met onderwerpen uit de periode van 100.000 jaar geleden tot nu. Op basis van deze lijst zal een chronologisch–thematische presentatie worden ingericht.

Om de uitbreiding van het museum praktisch te begeleiden, heeft het museum een bouwcommissie benoemd. Hierin is Oud Soetermeer vertegenwoordigd door dhr. R. Hesseling.

Het museum krijgt een nieuwe depotruimte die aan de eisen voor de opslag van museale objecten voldoet. Hiervoor moet een bestaande ruimte worden verbouwd. Omdat hier voorwerpen zullen worden bewaard die van belang zijn voor de geschiedenis van Zoetermeer, heeft het bestuur besloten aan de verbouwingkosten f 5.000 bij te dragen.

Tijdens de voorjaarsledenvergadering traden de heren Bogaers (penningmeester), Van Domburg (vertegenwoordiger in het museum) en Klein (GWZ) af. De heren Bogaers en Van Domburg waren niet herkiesbaar omdat zij hun termijn hebben volgemaakt. Het bestuur vond een nieuwe penningmeester in de persoon van dhr. H.B. Huurman en deze werd door de ledenvergadering gekozen. De heer Klein werd herkozen als vertegenwoordiger van de GWZ.

Het bestuur bestaat nu uit de volgende personen:

dhr. R. Grootveld (voorzitter)

dhr. B.F. Tuinstra (secretaris)

dhr. H.B. Huurman (penningmeester)

mevr. P.E. Vijverberg (AWZ)

dhr. C.A.M. Klein (GWZ)

dhr. J.W. Dreise (ISV)

Er zijn twee vacatures. De vertegenwoordiging van Oud Soetermeer in het museum wordt waargenomen door dhr. Van Domburg. Voor de bestuurszetel voor activiteiten en P.R. zoekt het bestuur naarstig kandidaten.

*Bouke Tuinstra, secretaris*

## Activiteitenkalender

(ondervoorbehoud)

- do 10 april Voorweg in dia's, deel II. De Morgenster, Nassaulaan 1, 20.00 uur.
- za 19 april GWZ is aanwezig bij de presentatie van het genealogisch computerprogramma PRO-GEN. Centraal Bureau voor Genealogie, Prins Willem-Alexanderhof, Den Haag; 9.00 tot 13.00 uur.
- za 10 mei Opening tentoonstelling 'De Reguliersdam' in Museum 't Oude Huis. De tentoonstelling duurt tot en met 7 september. Zie toelichting.
- za 24 mei Fiets-excursie door en langs de Meerpolder. Zie toelichting.
- za 13 september Open Monumentendag ; dit jaar in het teken van 'scholen'.
- za 27 september Del•anddag 1997, georganiseerd door GWZ. Stedelijk College Zoetermeer, Van Doomenplantsoen 1, 11.00 tot 16.00 uur.

### *Toelichting 10 mei:*

Nu het archeologisch onderzoek op de plaats van de Reguliersdam —ter hoogte van het huidige winkelcentrum Rokkeveen— is afgerond, worden de resultaten op verrassende wijze tentoongesteld; men loopt als het ware tussen de opgravingen door! Naar aanleiding van deze tentoonstelling zal tevens het derde boek van de AWZ verschijnen, na Het Huis te Palenstein en Een Juweel van een Heilige.

Enkele leden van Oud Soetermeer zullen 's middags in winkelcentrum Rokkeveen een ludieke actie houden. Ook dit mag u niet missen!

### *Toelichting 24 mei:*

Aan de randen van het voormalige Zoetermeerse Meer is in de vroege middeleeuwen een gemeenschap ontstaan, die is uitgegroeid tot een stad van meer dan 100.000 inwoners. Sinds de droogmaking is de polder vrijwel onveranderd gebleven. Tijdens de excursie komen onder meer de geschiedenis, het gebruik als landbouwgrond, de waterhuishouding en de natuurwaarde van de polder aan de orde. Zo wordt onder meer het gemaal van de Meerpolder voor de eerste maal voor publiek opengesteld.

Voorinschrijving is noodzakelijk wegens de beperkte mogelijkheid tot deelname aan deze excursie. Dit kan zowel bij de heer C.A.L. van Wieringen, tel.: 316 37 64 als bij mevr. S. Brandhorst-Sonneveld, tel.: 351 70 47.

De deelnemers dienen zich om 10.30 uur bij 't Oude Huis te verzamelen.

## Dank u wel

In de afgelopen maanden heeft Oud Soetermeer haar verzamelingen uit kunnen breiden met een aantal fraaie aanwinsten. Mevrouw Van der Schantz schonk foto's van feesten uit 1913, enkele andere foto's en oorlogsdrukwerk; dhr. Kentgens gaf 40 familiefoto's en mevr. De Waard enkele albums met knipsels. Mevrouw Molenaar verrijkte ons met 20 plattegronden van Zoetermeer en dhr. Van Dorp uit Delft gaf ons behalve een aardewerken pot, enkele foto's ter reproductie. Dhr. Glijnis stond enkele zeer bijzondere foto's af, waaronder een van een paardencursus uit 1915 en een van de landbouwtentoonstelling in 1921. Dhr. Van Well bezorgde ons een familiefoto van de kinderen Van Well en dhr. Van Reeuwijk bracht het kasboek van de christelijke bewaarschool 1936-1955. Bij de familie Bierman kwam tenslotte een leuke verzameling foto's, bidprentjes en het boek 'Onze Gouden Eeuw' door L.P. Blok vandaan. Voorts stelden enkele tientallen mensen beeldmateriaal voor reproductie ter beschikking. Met bovenstaande schenkingen en kopieën werden onze verzamelingen belangrijk uitgebreid. De schenkers worden hartelijk bedankt!

*Ronald Grootveld, voorzitter*

## Ledenbestand

Hartelijk welkom aan de volgende nieuwe leden (indien niet anders vermeld, wonen zij in Zoetermeer):

E.L.M. Brunings, Slootdreef 223

W. Dorst, Zegwaartseweg 112

H.B. Huurman, Edelsteensingel 172

S. de Koning, Condorstraat 95, Leiden

Mw. A. Middelkoop–Van der Graaf, Entery 16, Boskoop

B.C. Straaijer, Van Lierepad 2

N. Tettero, Edisonstraat 37

F.N. Trumpi, Mariaplaats 5

C. Verlaan, Bernhardstraat 1

Rekening houdend met één opzegging telde de vereniging per eind maart 1015 leden.



## Een klein Zoetermeers drama uit 1783

*Mary Pieterse–Schaake, Oud–Archiefvrijwilligster*

Op een dag in augustus in het jaar 1783 krijgt notaris Hendrik de la Faille, woonachtig aan de Dorpsstraat in Zoetermeer, bezoek van vier vrouwen. Het zijn Catharina van der Pallem, vroedvrouw te Zegwaard en drie buurvrouwen van de Zegwaardseweg: Antje Lammers van Elswijk, Aaltje Spannega en Jannetje Leendert Baas. Zij willen —nu alles nog vers in het geheugen ligt— het volgende verhaal bij de notaris laten vastleggen:

In de vroege ochtend van donderdag 5 juni 1783, zo rond de klok van vier, wordt vroedvrouw Catharina naar het huis van Leendert Dekker aan de Zegwaardseweg geroepen. Daar treft zij een zekere Antje van der Kleij aan. Antje is hoogzwanger, ongehuwd en duidelijk in barensood. De vroedvrouw constateert dat de 'tijd van baren aanstaande' is en dat de inmiddels gewaarschuwde buurvrouwen ook al aanwezig zijn.

Nu is er echter een klein probleempje, want waar —of liever gezegd *wie*— is de aanstaande vader? Alvorens tot de bevalling over te gaan, wil men dat toch wel graag weten en dus wordt arme Antje in haar barensood nog even aan een stevig verhoor onderworpen. Tijdens de bevalling verklaart Antje dat het kind, waarvan zij op het punt staat te bevallen, van niemand anders kan zijn dan van Cornelis Visser omdat zij, zo verklaart zij, met niemand anders 'vleeschelijke conversatie' heeft gehad. Daarop bevalt Antje van der Kleij van een dochter. Meteen na de bevalling draagt Antje de vroedvrouw en de buurvrouwen op het kind naar het huis van Cornelis Visser te brengen, hij is per slot van rekening de vader en bovendien heeft mijnheer Woordhouder haar dat zo bevolen.

Aldus vertrekken de vier vrouwen met het pasgeboren kind naar de woning van de vader van Cornelis Visser, want Cornelis woont nog bij z'n ouders thuis. Daar aangekomen vragen zij naar Cornelis, maar volgens zijn moeder is hij niet thuis. Mooi niet dus, want de buurvrouwen hebben Cornelis Visser allang 'in het verschiet' en de werkster begroet hen met een joviaal 'Ha, zijn jullie daar, dat treft, want hij is net thuis!'

'Hij is wel thuis', zegt Aaltje Spannega, 'Ik heb hem zelf gezien!' 'Dat lieg jij', roept nu moeder Visser tegen Aaltje en wendt zich dan tot de vroedvrouw: 'Als jij durft te beweren dat mijn man de vader van het kind is, dan zal ik het aannemen.' Waarop vroedvrouw Catharina antwoordt: 'Daar zal u mij vandaag niet toe krijgen, dat ik hier ga zeggen dat uw man de vader van het kind is, daar ben ik toch echt te oud voor.'

Het kindje wordt dus geweigerd, moeder Visser wil het niet aannemen en zo wordt de arme baby, op bevel van Antje van der Kleij, op een bank voor het raam, onder het afdakje gedeponeerd en de vier vrouwen vertrekken.

Het zit de vroedvrouw Catharina toch niet lekker en na het hele verhaal aan Antje verteld te hebben, vraagt zij de kersverse moeder of zij toch maar niet het kindje weer zal gaan halen. Maar Antje is bang en antwoordt: 'Ik wil het kind niet meer hebben, dat heeft mijnheer Woordhouder mij verboden, die heeft gezegd dat ik dan mijn handen zou branden...!'

Alle vier de vrouwen gaan daarop om de beurt nog eens met Antje praten om haar op andere gedachten te brengen en allemaal vragen ze haar om toch alsjeblieft dat kindje maar weer terug te mogen halen. Echter, net als ze Antje zover hebben gekregen en zij op het punt staan te vertrekken, komt de vrouw van Evert van Wensveen binnen met —u raadt het al— de bewuste baby, die meteen aan de moeder wordt overhandigd. Terwijl de vier hulpverleensters bezig waren alles volgens de juiste normen en waarden te laten verlopen, is Vrouw van Wensveen het kind maar gaan halen, zonder dat iemand weet wie daartoe opdracht heeft gegeven...

Aldus eindigt het verslag van dit 'klein Zoetermeers drama'.

Hoe het verder ging:

Antje van der Kleij heeft haar angst om haar 'handen te branden' blijkbaar overwonnen, want op 29 juni 1783 wordt in Zegwaard het 'omstreden' kind gedoopt als; 'Cornelia, onecht kind van Antje van der Kleij, die zegt Cornelis Visser de vader te zijn.'

Waarschijnlijk heeft het dreigement van de heer Woordhouder (hij was notaris) het verloren van het gezonde verstand van die vijf Zoetermeerse vrouwen daar aan de Zegwaartseweg, nu meer dan tweehonderd jaar geleden.

Helaas is Cornelia een jaar later, op 24 juni 1784, overleden.

### **Kopij voor het juni-nummer van 't Seghen Waert**

Wilt u zo vriendelijk zijn om uw kopij voor het volgende nummer van 't Seghen Waert vóór 31 mei 1997 in te leveren bij mevr. C.J. Moerman—van Voorst, Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer.



## Genealogie en heraldiek

In 1997 zijn de volgende avonden gepland:

*Inloopavonden:* Elke eerste maandagavond van de maand.

*Vergaderavonden:* 9 juni, 8 september en 10 november.

*Leesavonden:* Elke derde maandagavond van de maand, behalve de avonden waarop een vergadering is.

Alle avonden zijn op maandagavond en beginnen om 20.00 uur in 't Oude Huis, Dorpsstraat 7. In de maanden juli en augustus zijn er geen bijeenkomsten, evenmin op tweede Pinksterdag.

Nadere inlichtingen:

Marjolijne Vijverberg–Kalkema, Stekelbaarsslot 35, 2724 AR Zoetermeer;  
tel.: 079-331 65 52.

## Vraag en antwoord

Vragen en antwoorden voor deze rubriek kunt u zenden aan de Genealogische Werkgroep Zoetermeer, Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer, onder vermelding van 'Vraag en Antwoord' of e-mailen naar [kalkema@stad.dsl.nl](mailto:kalkema@stad.dsl.nl)

*Antwoord: 97/1 GROENEWEGEN*

Op deze vraag is een zeer uitgebreid antwoord gekomen van dhr. J. Heemskerk (Zoetermeer) en dhr. J. van der Drift (Boskoop). De kwartierstaat van Jannetje Comelisse Groenewegen is inmiddels aan de belanghebbenden toegezonden.

*Vraag: 97/3 EMMERIK (Peter Lowensteyn)*

Via internet bereikte de G.W.Z. uit Canada een vraag over de familie van Emmerik, die een installatiebedrijf aan de Schoolstraat gehad heeft. Is er onder ons misschien iemand die al onderzoek naar deze familie gedaan heeft?

## Sprekend verleden

*In gesprek met...*

Als dit nummer van 't Seghen Waert verschijnt, is het bijna mei. Ook al is het zevenenvijftig jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog begon, toch werkt deze nog altijd door. Denk bijvoorbeeld aan de rol van Zwitserland, die de laatste tijd zo in de belangstelling staat. De oorlog was in de meidagen van 1940 dichtbij, ook in Zoetermeer. Degenen die het hebben meegemaakt, bewaren daar zo hun eigen herinneringen aan.

Bladerend in uitgewerkte interviews en andere geschriften kwamen we het een en ander tegen over de meidagen van '40 en de maanden daarna.

### *Herinneringen*

*Mevr. A.C. Groenewegen–Vollebregt:* 'Ik ben in 1938 getrouwd met Hein Groenewegen. Ik kwam zelf van de Lactohoeve, dat is nu de Pelgrimshoeve. Toen we trouwden, zijn we op de boerderij Hoeve Meerzicht gekomen, die voordien van Cornelis Boonekamp was. Die had geen kinderen en toen heeft mijn schoonvader het voor elkaar gekregen, dat wij die boerderij konden huren. Op 10 mei hoorden we die vliegtuigen, alsmaar vliegtuigen. Eerst dachten we dat het een oefening was, maar we zagen al gauw dat het menens was. We zagen ook vliegtuigen naar beneden komen'.

*Dhr. M.H. Nieuwets:* 'We gingen met z'n drietjes het land in om de koeien te gaan melken, Jan Kreft, Jan Koole en ik. Hein is toen thuis gebleven. We waren nog niet aan het melken. We hadden de koeien vastgezet en toen zagen we een Duitse soldaat die uit een vliegtuig was gesprongen. We liepen naar hem toe en toen zagen we dat hij gewond was aan zijn hoofd. Hij haalde verband uit zijn broekzak en hij vroeg of wij hem wilden verbinden. 's Morgens om een uur of vijf heb ik hem met paard en wagen naar de boerderij gebracht, waar hij ook binnen is geweest. Toen ik weer terugging om te melken, kwam ik Jacob van Rij tegen. Die hield me aan en vroeg: 'Waar heb je die Duitser gelaten?' En ik zei: 'Die zit vóór in huis'. 'Mee terug en naar het Dorp brengen!' Toen is hij achter op de brik gaan zitten, samen met die Duitser, naar het Dorp toe. We zijn gestopt bij dokter De Bruijn, maar die zei: 'Ik heb er niks aan, ga maar naar het Spaarbankgebouw'. Daar zaten Hollandse soldaten ingekwartierd. Nou, een gejoel toen ik daar aankwam met die Duitser! Er stonden zeker wel een vijftig Hollandse soldaten buiten en een van hen zei nog: 'Ik had hem met dat melkblok maar de hersens ingeslagen'. Ik zei: 'Ho, ho, het zijn ook mensen'.



Deze foto is genomen door dhr. H.H. Hoogland in de zomer van 1940. Dit zal de eenheid veldartillerie zijn geweest die tijdelijk in Zoetermeer werd gelegerd, onder andere bij de familie Groenewegen aan de Voorweg.



Deze groep marcherende Duitsers in de Dorpsstraat is gefotografeerd door dhr. G. van Dorp, destijds werkzaam in de kruidenierszaak van Van Dorp en thans woonachtig in Delft. Weet iemand wie de jongeman met plusfour rechts op de foto is ?

De oorlog was ook in Zoetermeer en directe omgeving heel dichtbij. Er werd strijd geleverd, er vielen gewonden en er werden ook Duitsers gevangen genomen. En zo waren er, drie dagen na de inval, op Tweede Pinksterdag 13 mei 1940, circa twintig Nederlandse en Duitse gewonde militairen ter verpleging in het Noodhospitaal en werd er een autobus vol gevangenen afgevoerd naar IJmuiden. Men slaagde er nog in om deze groep naar Engeland over te brengen.

Een aardig vervolg hierop heeft dhr. J. van Doomen gegeven. In de meidagen van 1940 hoofd was hij hoofd van de Luchtbeschermingsdienst.

*Dhr. J. van Doomen:* 'Boven de Voorweg kwam een vliegtuig naar beneden, dat door de luchtafweer aangeschoten was. De piloot sprong eruit met z'n parachute. Ik stapte in de Dorpsstraat en daar kwam een boerenkar aan met daarop een man in uniform met een verbonden hoofd, die de bestuurder — naar hij zei — moest brengen naar de Hollandse militairen in de Dorpsstraat. Niet wetende wat een Duits luchtmachtuniform was, sprak ik de gewonde man aan. Toen ik hem vroeg of hij nog een wapen had, antwoordde hij: 'Schon

angegeven'. Later bleek dat Rijksveldwachter Van Rij er reeds op afgegaan was en hem zekerheidshalve maar vast zijn wapen had afgenomen. En zo geschiedde het, dat ik met dit transport meeding en als burger aan de Kapitein Van Loon van de Genie de eerste Duitse krijgsgevangene kwam brengen.'

#### *Inkwartiering*

*Dhr. J. van Doornen:* 'Af en toe zag men Duitse legerafdelingen door Zoetermeer rijden, maar het werd juli/augustus 1940 voordat een afdeling veldartillerie, nog van paarden voorzien, in Zoetermeer werd gelegerd. Voor de paarden werden houten stallen gebouwd, één op een terrein aan de Vlamingstraat en één waar nu de Bernhardstraat is. De militairen werden grotendeels bij burgers ingekwartierd.'

Ook werden paarden, voertuigen en manschappen bij boeren ondergebracht, onder andere ook bij de familie Groenewegen.

*Mevr. A.C. Groenewegen–Vollebregt:* 'Ze vorderden het voorste gedeelte van het huis. Ze hebben ook nog een tijdje munitie opgeslagen. Ik ben zelden bang geweest, maar in de tijd dat er munitie opgeslagen was en er vliegtuigen overkwamen, dan was ik erg bang.

's Morgens was er appèl, dan moesten ze daar in de houding gaan staan, maar het werk moest doorgaan. Dan kwam Hein wel eens met paard en wagen met bieten of wat ook, en die reed gewoon door of er niets aan de hand was, ze moesten maar opzijaan.'

In de boerderij van de familie Groenewegen hadden de Duitsers ook een kleine gevangenis ingericht. Die was in de eerste plaats bedoeld voor kleine vergrijpen van Duitse soldaten. Maar soms kwam er ook een Zoetermeerder in terecht.

*Dhr. M.H. Nieuwets:* 'Wij waren aan het voetballen en toen wilden de Duitsers op het terrein waar wij bezig waren ook gaan voetballen. Toen zei Cor van Es: 'Nee, wij moeten eerst deze partij afmaken'. Toen werd hij opgepakt en in de gevangenis gestopt. Ik geloof dat hij een dag of drie gezeten heeft. Toen hij vrij kwam, zag ik hem de laan opgaan. Hij had nog nooit zó hard gelopen!'

Voor de inkwartiering werd betaald. Voor een soldaat kreeg men tien cent per etmaal en moest er een paard of een auto worden gestald, dan leverde dat een extra vergoeding op van nog eens tien cent, alles bij elkaar geen bedragen om rijk van te worden.

### *Begin van verzet*

*Dhr. P. Lengkeek:* 'Op 10 mei 1940 kregen we de inval van de Duitsers en in de eerste dagen waren er wat vliegtuigen neergekomen. De Duitsers die erin zaten werden gevangengenomen door de Nederlandse militairen, inclusief alle wapens. Toen de capitulatie op 15 mei 1940 een feit was, hebben de Nederlandse militairen, die in de oude Christelijke school gelegerd waren, alle wapens van de Duitsers —ze wisten niet wat ze ermee moesten doen— achter de school in het water gesmeten. Kort daarna zijn Tinus van Herwijnen en ik met een bootje daarnaartoe gegaan en wij hebben daar diverse wapens opgevist, die we ook bewaard hebben voor het latere verzet. In het Jachthuis waren ook een paar geweren aanwezig, die we indertijd hadden opgevist.'

### *Literatuur*

Herdenkingsuitgave van de Gemeente Zoetermeer, april 1970

Terugblik op toen... de meidagen van 1940 in Zoetermeer, door J. van

Doomen, oud-wethouder van Zoetermeer in 'Zoetermeer Stad' 1981

Interviews met mevrouw A.C. Groenewegen-Vollebregt en de heer M.H.

Nieuwets door het Historisch Genootschap Oud Soetermeer in januari 1990

(de heer Nieuwets was in het begin van de oorlog knecht bij de familie Groenewegen).

Interviews met Zoetermeerse mensen uit het verzet, opgenomen door de LOZ en uitgezonden door de LOZ op 4 mei 1985. De titel was: '40 jaar later'.

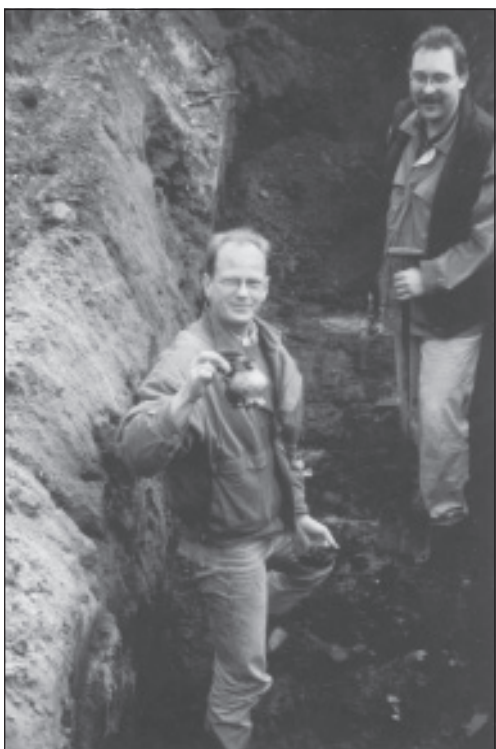
### **Een opgraving aan Den Hoorn**

*Sonya Swarte, archeologische werkgroep*

In de nieuwjaarsnacht van 1989/1990 brandde aan Den Hoorn, een buurtschap bij het kruispunt van de Zegwaardseweg, de Bleiswijkseweg en de Schinkelweg, een pand van de heer Van Wijk af. Uit oude kaarten blijkt, dat zeker sinds ca. 1600 bewoning is geweest aan Den Hoorn. In de grond onder het afgebrande huis zouden nog resten hiervan aanwezig kunnen zijn. Omdat bij nieuwbouw grote kans bestaat dat het bodemarchief aangetast wordt, heeft de archeologische werkgroep van de gemeente toestemming gekregen om het perceel nader te onderzoeken.

Voordat met de afbraak van de resten van het uit ca. 1890 stammende pand werd begonnen, is onderzocht of de fundering hiervan niet op een oude fundering was gebouwd. Dit bleek niet het geval. Het onderzoek was echter kort, omdat opgraving in het huis niet verantwoord was wegens instortingsgevaar. Uit grondboringen bleek dat er wel bewoningsresten





De graafmachine was nog geen half uur aan het werk of er kwam al een 16e-eeuws kannetje tevoorschijn. Het kannetje is van steengoed en is in Duitsland gemaakt.

met een schep en een troffel. Een nadeel van opgraven met een graafmachine is, dat vanwege het grovere graafwerk niet alle aanwezige resten worden gevonden. Toch zijn er deze dag mooie vondsten gedaan. Loodrecht op de Schinkelweg heeft een slootje gelopen van ongeveer 1,5 meter breed. Hieruit zijn niet veel vondsten gekomen waardoor de sloot niet heel nauwkeurig gedateerd kan worden. Ook zijn er houten en stenen funderingen gevonden van waarschijnlijk een woonhuis (ouder dan het afgebrande pand). Een bijzondere vondst is een vrijwel compleet zestiende eeuws aardewerk drinkkannetje. De resultaten van de opgraving moeten nog verder worden uitgewerkt, maar zeker is dat in de zestiende eeuw op deze plaats bewoning is geweest. Mede dankzij de aanwezigheid van de graafmachine en het mooie weer waren er tijdens de opgraving vele belangstellenden, zowel jong als oud. Vooral de aanwezige jonge Zoetermeeders toonden veel enthousiasme voor de opgraving.

aanwezig waren. Dit onderzoek vond in 1990 plaats. Na de sloop van het pand is het terrein een aantal jaren als opslagplaats gebruikt en heeft de werkgroep haar onderzoek moeten staken.

Omdat binnenkort met de bouw van een nieuw pand wordt begonnen, heeft de archeologische werkgroep de kans gekregen om verder te gaan met het onderzoek. Op 1 maart 1997 vond de opgraving plaats. De gemeente heeft die dag een graafmachine ter beschikking gesteld. Met behulp daarvan hebben de leden van de werkgroep in de korte tijd van opgraving een vrij groot gedeelte van het perceel kunnen onderzoeken. Met de graafmachine zijn dwars over het terrein de bovenste lagen van de grond afgegraven, een langwerpige opgravingsput vormend met een kleine vertakking richting de Zegwaartseweg. Daarna is dieper gegraven op de gebruikelijke manier,

## De Zoetermeerse Herten

*Piet van Waaij*

Bij het lezen van bovenstaand opschrift zullen oudere leden van Oud Soetermeer wellicht denken aan de schitterende dieren, die Jan van der Wel voor de oorlog hield op de hertenkamp naast zijn boerderij aan het begin van de Zoetermeerse Laan. Uit hetgeen volgt zal duidelijk worden dat toch iets anders wordt bedoeld.

Louis van den Burg had vernomen dat een aantal Zoetermeerse jongelui na de oorlog een tijd met een eigen patrouille deel uitmaakte van de Voorburgse scoutinggroep 'Livingstone'. Hij stelde mij voor over dit onderwerp eens wat te publiceren, welke uitnodiging ik graag aanneem.

De voorgeschiedenis begint met dat ik in Voorburg op de Wilhelmina–Mulo zat, waarvan de naam aan de gevel tot de bevrijding afgedekt zou zijn. Na de Spoorwegstaking van 17 september 1944 leek het erop, dat wij ook 's winters naar school moesten gaan •etsen. Hier kwam evenwel weinig van, onder andere door problemen met het vorderen van •etsen, gedoe met •etsbanden, de honger in de stad en de kou op school. Daar kwam nog bij, dat veel leraren en leerlingen onderdoken in bijvoorbeeld Friesland, wat alles bij elkaar resulteerde in het uiteindelijk sluiten van de school op 9 december. Na het verongelukken



van Zandvliet–leerling Ab van Straalen bij een Engelse luchtaanval in het Wilsveen was het •etsen ook niet meer verantwoord geweest.

Een aantal van ons zat tijdelijk in Zoetermeer ‘op school’. Wij kregen toen bij meester Lankhuizen van de lagere school wat lessen in talen en wiskunde. Deze werden gegeven in een voorkamer boven in zijn mooie huis aan de Broekweg. Op 3 april 1945, een maand na het bombardement van het Bezuidenhout, ging de school weer open. Op de eerste dag kwamen een paar leraren en 28 van de 194 leerlingen boven water. Het Zoetermeerse contingent volgde echter pas na de bevrijding.

Ook ik kwam terug op school in Voorburg en in die gemeente werd in juni vanuit de hervormde C.J.M.V. de christelijke scoutinggroep ‘Livingstone’ opgericht. Daar werd ik met een aantal jongens, onder wie klasgenoot Ben Duiverman, ook ooit in Zegwaart geboren, op 7 juli als lid geïnstalleerd. Tot de groep trad ook toe de later bij de Gemeente Zoetermeer heel bekend geworden Arie de Waard, wiens vrouw al akela was bij Livingstone. Mijn broer Joop werd ook lid en met Henk Huurman en nog iemand anders vormden wij de Zoetermeerse patrouille *de herten*. De 35 cm lange khakikleurige puntvlag met opgestikte rode herten heb ik, als oud–patrouilleleider, nog in mijn bezit. De khakistof en ook de oranje–blauwe halsdoeken werden door de groep zelf





Van links naar rechts: Joop van Waaij, Henk Huurman, Piet van Waaij.

geverfd. De eenheid van kleur die dit opleverde zou ons —zoals later zal blijken— op korte termijn van pas komen.

's Zaterdagmiddags na schooltijd lifte de patrouille via de Rijksweg van Zoetermeer naar het troephuis aan de Parkweg in Voorburg. Tegen de avond ging het dan weer op dezelfde wijze retour. Eenmaal reden we mee terug in de nette vooroorlogse Amerikaan van minister-president Schermerhorn. Voordat de groep uiteenging, liepen we nog een rondje door een of andere wijk van Voorburg. Met hoornblazers en een trommelslager voorop trokken we dan de aandacht. De bewoners voorzagen ons dan van (gebruikte) padvinderskleding. Door redelijk uniform op te treden, had de groep snel een enorme populariteit verkregen. Dat was ook de reden

waarom we de erehaag vormden bij de ontvangst van Sir Winston Churchill op het Buitenhof en Generaal Eisenhower bij station Hollands Spoor.

Een beetje angstig moment uit die tijd is me ook bijgebleven, toen enthousiaste mensen allemaal hun koningin wilden zien. Met de stok en het publiek achter mij werd ik, zonder als vijftienjarige weerstand te kunnen bieden, richting Wilhelmina's auto gedrongen. Dit zogenaamde afzetten gebeurde in samenwerking met de politie, waarbij wij opgesteld stonden met de padvindersstok dwars achter onze rug.

Het eerste zomerkamp werd gehouden in Bilthoven en een jaar later gingen we naar Lunteren. Hier op de 'Goudsberg', een kamp ooit door de N.S.B. gecreëerd, hoefden we —voor zover ik me herinner— geen latrines te graven. We beschikten daar over binnen-sanitair met veel beton en weinig tegeltjes. De reis naar het kamp werd de eerste jaren lifte afgelegd, te beginnen onderaan de Rijksweg te Voorburg. Eenmaal hadden we daarbij een incident. Bij minister Van Boeyen plukten we voor het kamp peren in de tuin. Zoon Jaap, die later burgemeester van Tholen en Harderwijk zou worden, bracht ze mee in een

groot soort hutkoffer met riemen erom. Buiten Utrecht kregen we een nieuwe lift op een kleine vrachtwagen. Bij het ophijzen van de koffer begaven de riemen het en moesten we met zijn allen peren rapen op de 'Berenkuil'. Mevrouw Van Boeyen meent deze koffer thans nog in haar bezit te hebben... Bij het vijftigjarig bestaan van de groep, op 24 juni 1995, waren twee van de drie oprichters aanwezig. Een van hen, de oud-vaandrig en hervormd oud-jeugdpredikant Bob Bordewijk, zei ons nog één keer gezien te hebben en wel in het jaar 1948 in de Elzas.

Dat klopte, want Joop en ik, vergezeld van Jaap van der Tas, waren toen op de •ets op reis naar Zwitserland. Zeven dagen heen, een goeie week verblijf in de Schweiz, weer broodbonnen halen aan de Franse grens en in vijf dagen terug. In plaats van sprinten had toen alles meer weg van een voetreis naar Rome. Zo zwoegden we —soms 's nachts— met de zwaar bepakte •etsen met terugtraprem aan de hand de col op, om dan later daarentegen weer met een noodgang naar beneden te suizen.

In het stadje Colmar zouden we onaangekondigd met de tweede na-oorlogse Tour de France worden geconfronteerd. We keken onze ogen uit op het spektakel van de complete ridderskaravaan, die werd vergezeld van de cameramensen. Deze laatsten probeerden zich staande te houden in hun in de bocht vervaarlijk overhangende, zojuist uitgevonden 'lelijke eenden'.

Na enige decennia zou ik nog eenmaal de prachtige oranje-blauwe Livingstone-halsdoek 'oude stijl' dragen. Tijdens de Jamboree in augustus 1995 in Dronten keek een Japanner er met bewondering naar. 'It's a new one?' zei hij vragend. Het blauw was inderdaad nieuw aangeschaft. Ik kon hem moeilijk aan zijn verstand proberen te brengen dat dit voor de nationale kleur oranje niet mogelijk bleek, maar dat daarvoor een oud beddelaken het loodje had moeten leggen.

### *Literatuur*

R. Albers: Van Kopschool tot Scholengemeenschap 1926-1956-1986.

Lustrumboekje Livingstone Groep 50 jaar.

## Slaande ruzie aan de Voorweg in 1693

*T. de Jonge*

Notarissen werden in vroegere eeuwen vaak ingeschakeld door de toenmalige rechterlijke macht voor het vastleggen van getuigenverklaringen in zogenaamde attestatie-akten. Dit gebeurde veelal op verzoek van de rechter, ter verkrijging van nadere bewijsvoering tegen verdachten, met name in zaken betreffende diefstal, geweldpleging en andere misdrijven.

De attestanten, zoals de getuigen in deze akten zijn genoemd, werden met naam en toenaam vermeld, evenals hun leeftijd en woonplaats. Zij moesten betrouwbaar zijn en nauwkeurig verklaren wat zij hadden gezien, gehoord of beleefd en zij moesten tevens bereid zijn om hun verklaring onder ede te bevestigen voor het betreffende rechtscollege.

Ook notaris Cornelis van Sonneveld, die van januari 1691 tot december 1710 te Zegwaard resideerde, had enkele malen met attestaties te maken.

Op verzoek van de Baljuw van Rijnland werd onder meer op 17 november 1693 door notaris Van Sonneveld zo'n attestatie-akte opgemaakt, waarbij de verklaringen van de volgende attestanten werden genoteerd: *Cornelis Sijmonsz van Zuijnen*, oud omtrent 50 jaren, *Joost van der Werff*, oud omtrent 41 jaren, *Aegje Maertens Groenenboom*, huisvrouw van voornoemde Van der Werff, oud omtrent 37 jaren, *Neeltje Cornelisse van Hoffstee*, oud omtrent 18 jaren en *Gijs Jacobsz van den Bos*, oud ruim 15 jaren, allen woonachtig onder Zoetermeer aan de Voorweg.

Wat was er gebeurd?

Op 3 november 1693 kwam Jan Lapeer, alias Jan Potter zoals hij in de wandeling werd genoemd, ten huize van het echtpaar Van der Werff op bezoek. Deze Jan Potter, zoals hij in de akte verder wordt genoemd, had enige tijd geleden de praam geleend van Joost van der Werff en deze 'stilzwijgend' teruggebracht, zonder echter te melden dat een plank, die in de praam lag, was gebroken. (Een praam is een platboomd vaartuig, dat onder meer door veehouders in waterrijke gebieden wordt gebruikt voor het vervoeren van onder andere mest en vee.

Jan werd door de huisvrouw over de gebroken plank aangesproken, waarop hij reageerde door herhaalde malen uit te roepen: 'gij liegt het'. De heer des huizes, Joost van der Werff, die zich ook in het gesprek mengde, deelde Jan mee dat hij zijn praam niet meer mocht gebruiken en dat hij van zijn goed af moest blijven. Hierop ontstak Jan Potter in woede en schold Joost uit voor 'dondershond' en zei: 'Kom op de weg, ik zal jou voor je bek slaan en het maakt niet uit, of ik doe het hier'. Joost ging echter naar het achterhuis, waarop Jan hem direct



volgde en Joost 'vele malen in het gezicht sloeg, zodanig dat zijn neus en aangezicht zeer bebloed waren'. Daarna nam Jan een 'rockenshoofd' (onderdeel van een spinnewiel) ter hand om daarmee Joost te lijf te gaan. Dit werd, gelukkig voor Joost, verhinderd door Neeltje van Hoffstee, die kans zag om Jan dit rockenshoofd te ontfutselen, wat gepaard ging met 'gruwelijk vloeken, razen en tieren' door de aanvaller. Daarna ontwaarde hij Cornelis van Zuijlen, die bij het haardvuur een pijp tabak zat te roken. Deze werd eveneens door Jan belaagd en onder toevoeging van 'gij dief der dieven' werd zijn pijp uit de mond geslagen, zodat deze tegen de muur 'aansprong'.

Bovendien dreigde Jan Potter wel tot vier à vijf maal toe, dat hij Cornelis 'het leven zou benemen', zodra hij hem op de weg mocht ontmoeten, eveneens onder veel 'vloeken en zweren'.

Aldus de inhoud van de verklaringen der attestanten. Zij verklaarden gezamenlijk dat zij dit alles hebben gehoord, gezien en daarbij aanwezig zijn geweest en zij waren bereid hun verklaringen, wanneer nodig, onder ede te bevestigen.

De akte werd ondertekend door de vijf attestanten, benevens de notaris Cornelis van Sonneveldt en twee getuigen, genaamd Jan en Jasper van Erpecum. De laatste twee personen traden veelvuldig op als getuigen, ook bij andere notariële akten.

Uit de verklaringen blijkt duidelijk, dat Jan Lapeer, alias Jan Potter, een agressieve mannetjesputter moet zijn geweest en dat, behalve het 18-jarige meisje Neeltje van Hoffstee, geen der aanwezigen ten huize van Joost van der Werff kans zagen hem te weerstaan.

## **Reguliersdam: Zeventiende-eeuwse spreukborden**

*Marco Mosselman, archeologische werkgroep*

Tijdens de opgraving aan de Reguliersdam in 1989 zijn twee bijzondere aardewerken borden gevonden. Op de witte borden is met blauwe verf een tekst geschilderd. De borden zijn halverwege de zeventiende eeuw gemaakt, waar precies is niet bekend.

Dergelijke borden worden wel vaker gevonden, maar alleen in westelijk Nederland. Ze maken deel uit van een zesdelige serie. Wanneer men de borden in de goede volgorde zet, dan vormen de teksten gezamenlijk een gedicht. Op de borden, die op de opgraving zijn gevonden, staan de eerste twee regels van het volgende versje:

- 1 Al stater op den dis
- 2 Gebraden vlees of vis
- 3 Volle schotels rinse •uiten
- 4 Doet een grage maagh ontsluiten
- 5 Maer een vrou die vrolijck is
- 6 Is de vreugde van den dis

Andere borden uit deze serie zijn ook gevonden in Rotterdam en Leiden. Het gedichtje is erg vrolijk, het heeft duidelijk aan Bourgondiërs toebehoord. De AWZ heeft ook spreukborden gevonden, die meer Christelijke teksten droegen, bijvoorbeeld de volgende tekst:

- 1 Wij bidden U o Heer
- 2 Zendt Uwen zegen neer
- 3 Op dees U milde gaven
- 4 Want nietd soo seer de spijs
- 5 Als wel U zeegen wijs
- 6 Ons voeden kan en laven

Het is niet geheel duidelijk of de mensen, die de borden bezaten, ook konden lezen. Het is goed mogelijk dat zij dat niet konden, maar dat ze wilden doen voorkomen alsof. De pottenbakker moest echter wel kunnen schrijven, waardoor wordt aangenomen dat de borden wel duurder waren dan normaal.

#### *Literatuur*

Hupperetz, W. Oproep: genummerde spreukborden uit de 17e eeuw in: *Westerheem* 42, 's-Gravenhage 1993 (p.80-82).

schaal 1:5



## Jaarverslag Oud Soetermeer 1996

### *Inleiding*

Het Historisch genootschap Oud Soetermeer heeft zich ook in 1996 weer ingezet om de historie van Zoetermeer te behouden, te onderzoeken en uit te dragen. Zeker in een jonge stad als Zoetermeer is het van groot belang de schaarse geschiedenis die er is te beschermen en te bewaren, boven water te halen en bekend te maken onder de bevolking. En dat alles om, met een kreet die dit jaar in de wandelgangen meermaals vernomen werd, de Zoetermeeders wortels te geven.

### *Leden*

Na enkele jaren van stormachtige groei is het ledenaantal van de vereniging nu reeds enige tijd stabiel op ca. 1000 leden. Op 1 januari 1996 bedroeg het ledental 1001. Het verloop bedroeg ongeveer 50 leden maar doordat het aantal aanmeldingen het aantal opzeggingen licht oversteeg kon het jaar 1996 worden afgesloten met 1007 leden.

Van de circa 1000 leden is een honderdtal regelmatig actief binnen de vereniging. Een aantal hiervan is lid van een werkgroep; de archeologische werkgroep (A.W.Z.) bestaat uit ongeveer 15 leden, de genealogische werkgroep (G.W.Z.) heeft zestien actieve leden en meer dan dertig belangstellende leden en de interviewgroep 'Sprekend Verleden' (I.S.V.) heeft negen actieve leden.

### *Bestuur*

Tijdens de voorjaarsledenvergadering traden de heren L. van Zwet, P.J.M. van Domburg (vertegenwoordiger Archeologische Werkgroep) en H. Windmeijer (secretaris) na de maximale termijn van zes jaar af als bestuurslid. In eerste termijn traden af dhr. E.L.M. van der Meulen (vertegenwoordiger van het museum) en de heer Collenteur (activiteiten en P.R.).

Op voorstel van het bestuur werd dhr. Van Domburg voor een extra termijn van één jaar herkozen om als vertegenwoordiger van het bestuur van Oud Soetermeer zitting te nemen in het bestuur van de stichting Historisch Museum 't Oude Huis. De vertegenwoordiging van het museum in het bestuur van Oud Soetermeer komt hiermee te vervallen. Verder traden toe tot het bestuur mevr. P.E. Vijverberg (vertegenwoordiger AWZ) en dhr. B.F. Tuinstra (secretaris). De zetel activiteiten en P.R. bleef een vacature.

Na de voorjaarsledenvergadering bestond het bestuur hierdoor uit de volgende personen: mevr. P.E. Vijverberg (vertegenwoordiger AWZ), dhr. C.A.M. Klein (GWZ), dhr. J.W. Dreise (ISV), dhr. P.J.M. van Domburg (vertegenwoordiger in museumbestuur), dhr. R. Grootveld (voorzitter), dhr. J.E. Bogaers (penningmeester) en dhr. B.F. Tuinstra (secretaris).

### *Financiën*

Zowel het aantal leden als de hoogte van de donaties verschilden weinig van het voorgaande jaar. Zo werd de vereniging in staat gesteld de activiteiten op eenzelfde niveau voort te zetten. Het boekenfonds werd dit jaar niet aangesproken, terwijl er nog wel inkomsten van verkochte boeken instroomden, zodat er een gezonde financiële basis is ontstaan voor het uitgeven van publicaties in het komende jaar.

Voor verdere details wordt de lezer verwezen naar de jaarrekening.

### *Activiteiten*

In februari werd in samenwerking met museum 't Oude Huis een zeer succesvolle lezing georganiseerd over wooncultuur in Nederland in de periode 1948-1968. Deze lezing werd gegeven door dhr. G. Vreeburg in de tentoonstellingsruimte van het museum en sloot aan op de expositie 'Van hondemanden en wasteilen'.

Op 9 maart nam de genealogische werkgroep middels een stand deel aan een manifestatie in Rotterdam ter viering van het vijftigjarig bestaan van de Zuid-Hollandse vereniging 'Ons Voorgeslacht'.

Na de voorjaarsledenvergadering op 21 maart gaf dhr. Van Wieringen een dialezing over de Voorweg in Zoetermeer waarvoor zeer veel belangstelling was.

Bij de gecombineerde vergadering en lezing waren ca. 125 mensen aanwezig.

Ook de vertoning van historische films door dhr. G. van Doornen op 25 april was een groot succes: de vertoning trok ongeveer 100 geïnteresseerden.

Op 11 mei was de genealogische werkgroep aanwezig op de groots opgezette lustrumviering van de Nederlandse Genealogische Vereniging in Utrecht alwaar zij een tafel vulde met de vele familiedossiers uit Zoetermeer en Zegwaart.

Op 18 mei werd i.s.m. de Historische Kring Benthuisen een bezoek gebracht aan dit buurdorp. Circa 20 belangstellenden bezochten de oude kerk, de molen en de Oudheidkamer.

Op 29 juni ging er een bus vol leden van Oud Soetermeer in het kader van de NCRV-kerkepadroute naar Tongeren in België.

Op 14 september organiseerde de vereniging in samenwerking met de gemeente de Open Monumentendag in Zoetermeer. Vele Zoetermeeders maakten gebruik van de mogelijkheid één of meer van de vele opengestelde monumenten te bezoeken. Speciale aandacht was er dit jaar voor 'Hekken en hekwerken'; de vereniging verleende haar medewerking aan de uitgave van een route langs monumentale hekken en hekwerken in Zoetermeer. Op de eerste verdieping van 't Oude Huis presenteerden de genealogische en de archeologische werkgroep van de vereniging zich.

Op de zondag van het monumentenweekend hield de archeologische werkgroep open dag op de opgraving aan Voorweg 190 in Zoetermeer. Meer dan 200 mensen bezochten de opgraving om de laatste resten van de Zoetermeerse schuurkerk te bewonderen.

Een lezing met een historisch karakter en met een knipoog naar het Floris V-jaar werd op 25 september verzorgd door drs. J.J. Oudenaarden. Hij behandelde het leven en de gewelddadige dood van deze graaf van Holland, in 1996 precies zevenhonderd jaar geleden.

De genealogische werkgroep gaf op 28 september acte de présence op de 5e Del•anddag in Wateringen.

Op 17 oktober werd onder leiding van de archeologische werkgroep een lezingenavond in Noordhove gehouden over de geschiedenis van de wijk Noordhove en het gebied waarin deze wijk ligt vanaf het Holoceen (ca. 10.000 jaar geleden) tot nu. Circa 60 'Noordhovenaren' en andere belangstellenden bezochten deze avond.

De genealogische werkgroep organiseerde op 5 november een lezing door dhr. E.W. van den Burg over Antoni van Leeuwenhoek en zijn familie.

Aansluitend op de najaarsledenvergadering die werd gehouden op 28 november gaf mevr. M. Langelaan in samenwerking met Historisch Museum 't Oude Huis een lezing over Heksen, gevolgd door een rondleiding door de tentoonstelling.

Gespreid over het gehele jaar organiseerde de genealogische werkgroep een tiental inloopavonden en leesavonden waar leden en belangstellenden terecht konden met vragen op genealogisch gebied en de door de werkgroep verzamelde literatuur kon inzien.

### *Publicaties*

In 1996 zagen vijf nummers van het verenigingsblad 't Seghen Waert het licht. De uitgave van het verenigingsblad werd wederom mede mogelijk gemaakt door een aantal sponsors en adverteerders uit het Zoetermeerse bedrijfsleven. De kopij bestond naast mededelingen van het bestuur onder andere uit artikelen met betrekking op de geschiedenis van Zoetermeer aangeleverd door leden en werkgroepen.

De interviewgroep publiceerde in het verenigingsblad interviews met André Bootsma (de jongste zoon van ds. Bootsma die hier gedurende 40 jaar predikant was), Gerard van Dorp (kruidenier tot en met de tweede wereldoorlog), Adriaan (alias Puck) Klos, (kruidenier na de oorlog), Jaap Gahrman en een vijf-dubbel interview met vijf dames Groenheijde.

Op 14 juni verscheen het boek 'Zoetermeer, een eeuw in foto's', geschreven door dhr. G.J.J. Moers en samengesteld i.s.m. Oud Soetermeer. Deze uitgave

van Van Geijt Productions werd een groot succes; de gehele eerste oplage was reeds in augustus uitverkocht.

Ook in 1996 verscheen er weer wekelijks een oude foto met bekende en onbekende personen in het Streekblad onder de titel 'Het verleden herleeft bij Oud Soetermeer'. Deze rubriek trekt veel belangstelling; bijna altijd komen er bruikbare tips binnen over wie of wat er op de gepubliceerde foto te zien is. De archeologische werkgroep presenteerde in juni het verslag van een archeologisch onderzoek in het najaar van 1995 achter Dorpsstraat 77 (Juwelier Veenstra). Deze volledig in-house geproduceerde publicatie werd verkocht in de museumwinkel en ook enige tijd in de juwelierszaak.

Van 12 tot en met 27 oktober werd er door de genealogische werkgroep en de interviewgroep in samenwerking met het museum een tentoonstelling ingericht getiteld 'Oude beroepen herleven' over de activiteiten van beide werkgroepen. Het thema was rietdekkers en veehouders. Naast stambomen en foto's van twee rietdekkersfamilies en interviews met Zoetermeerse veehouders werden ook rietdekkersgereedschappen, gereedschappen voor de bereiding van kaas en een Zoetermeerse koperschot getoond. Deze bestond uit in de oorlog verborgen koperen kannen en ketels.

Tenslotte is er een aantal malen medewerking verleend aan het lokale radioprogramma 'Van Oudsher' voor de ouderen in de Zoetermeerse samenleving.

### *Behoud*

Een deel van de doelstelling van de vereniging is het behoud van het historisch cultureel erfgoed in Zoetermeer. Dat ook de overheid hiervan steeds vaker het belang inziet bewijst het feit dat de vereniging in 1996 een aantal malen door de gemeente Zoetermeer gevraagd is naar haar mening over een aantal beleidsonderwerpen.

Zo leverde Oud Soetermeer in het begin van het jaar kritiek op de beleidsvisie van de gemeente over het zogenaamde buitengebied: het terrein dat de grens vormt tussen de stad en het omliggende landelijke gebied. Hierbij vroeg de vereniging de aandacht voor behoud van het (agrarische) karakter van het landschap en behoud van oude structuren: (water-) wegen, dijken etcetera. Eveneens in het voorjaar vroeg de gemeente Oud Soetermeer te reageren op de startnotitie woningbouwlocatie Zoetermeer Oost: het begin van de ontwikkeling van de nieuwe wijk Oosterheem. Hierbij benadrukte de vereniging het belang van het behoud van oude structuren, met name de Zegwaartseweg (met bebouwing) en de Oostkade, een oude dijk die het gebied aan de noordkant afsluit.

Daarnaast leverde de vereniging bijdragen aan de totstandkoming van de notitie Monumentenzorg en de nieuwe Cultuurnota van de gemeente Zoetermeer.



De voorzitter van Oud Soetermeer had zitting in de projectgroep Dorpsstraat, een commissie waarin bewoners, detaillisten en anderen vertegenwoordigd zijn en die tot doel heeft de nieuwe bestemming van de Dorpsstraat naast het Stadshart vorm te geven. De inbreng van de vereniging was hier wederom het historische karakter van de Dorpsstraat, door het behoud van oude panden en door het waar noodzakelijk plegen van passende nieuwbouw.

De reeds vorig jaar gestarte actie voor het behoud van de oude fabriekshal aan Bijdorplan 1 (de voormalige locatie van Pieterman Hardglas) werd dit jaar voortgezet. Hiertoe werd door de vereniging samen met andere belanghebbenden een aanvraag ingediend om het gebouw op de monumentenlijst te zetten. Eén en ander heeft de gemeente doen besluiten om voorlopig af te zien van sloop totdat hierover een uitspraak is gedaan.

In 1996 werd door een aantal leden van de vereniging het initiatief genomen om het oude torenuurwerk dat in de toren van de Oude Kerk staat te restaureren. Het gaat om een slingeruurwerk dat in 1664 door Hermanus Brouckman, uurwerkmaker te Leiden, werd vervaardigd. Het heeft tot in deze eeuw dienst gedaan om de wijzers op de toren aan te drijven. Sinds enige decennia staat het werkeloos op een torenzolder en is het in verval geraakt. Op kosten van de vereniging is het uurwerk bekeken door diverse deskundigen, onder andere van de Rijksdienst voor Monumentenzorg, die allen zeer enthousiast waren, en is een restauratieplan opgesteld.

Een laatste onderwerp van zorg van de vereniging met betrekking tot het behoud van historische objecten betreft een grenspaal. Deze paal markeerde al in de negentiende eeuw het drielandenpunt op de grens tussen de hoogheemraadschappen Del•and, Schieland en Rijnland. Eén van onze leden maakte het bestuur attent op het feit dat deze grenspaal bij de wijziging van de gemeente- en waterschapsgrenzen naar een ongunstige positie verplaatst is. Het nieuwe drielandenpunt ligt in het meest westelijke puntje van Rokkeveen; er is ter plaatse weinig toezicht en de paal staat bloot aan bekladding en vernielzucht. Om deze historische grenspaal te behouden heeft Oud Soetermeer voorgesteld om de paal terug te plaatsten naar het oude drielandenpunt, dat toevalligerwijs middenin Winkelcentrum Rokkeveen ligt. De gemeente Zoetermeer en de betreffende waterschappen zetten zich in om de verplaatsing te realiseren.

#### *Collectie*

De fotocollectie van Oud Soetermeer werd dit jaar uitgebreid met enige honderden foto's, waaronder zeldzame plaatjes van een bazaar in de jaren twintig en een foto van een hondekar. De bibliotheek werd uitgebreid met circa honderd boeken. De inventarisatie van de fotocollectie vond ook dit jaar

voortgang. Er is begonnen met het invoeren van een gedeelte van de collectie in de computer om deze zo beter toegankelijk te maken. Door de belangeloze inzet van één van onze leden werden wederom van een duizendtal foto's tegen geringe kosten nieuwe negatieven gemaakt.

### *Onderzoek*

Het onderzoek dat binnen de vereniging is gedaan naar de historie van Zoetermeer vond voornamelijk plaats binnen het kader van de verschillende werkgroepen: de archeologische werkgroep, de genealogische werkgroep en de interviewgroep Sprekend Verleden.

De archeologische werkgroep heeft in 1996 archeologisch onderzoek verricht aan de Voorweg 190. Het onderzoek vond plaats omdat de nieuwe provinciale weg naar Leidschendam over het terrein wordt aangelegd. Op het terrein werden de resten van een rooms-katholieke schuurkerk uit de late 17e- en 18e eeuw teruggevonden. Deze tot kerk omgebouwde boerenschuur was een voorloper van de Nicolaaskerk in de Dorpsstraat. Vrijwel de gehele fundering kon worden getraceerd; daarnaast kwamen ook de nodige scherven en andere door de gebruikers verloren of weggeworpen voorwerpen uit de 17e en 18e eeuw te voorschijn.

In het najaar werd gegraven op een bouwterrein aan de Dorpsstraat op de hoek tegenover de Oude Kerk. Hier werden sporen van dertiende-eeuwse bewoning gevonden. Hierdoor kan nu worden aangenomen dat de Dorpsstraat al in de dertiende eeuw is aangelegd. Dit is een eeuw vroeger dan tot nog toe werd aangenomen.

De genealogische werkgroep heeft zich gericht op het verzamelen van genealogische gegevens van (oud-) Zoetermeerse en Zegwaartse families. In het kader van de in 1996 gehouden tentoonstelling werd hierbij speciaal aandacht besteed aan rietdekkers die in dit voormalige tweelingdorp werkten en leefden. Daarnaast verzamelde de werkgroep familiedrukwerk en -advertenties betreffende het huidige Zoetermeer. In intensieve samenwerking met het Zoetermeerse gemeentearchief werd door een aantal leden gewerkt aan het ontsluiten van de archieven van Zoetermeer en Zegwaart. De werkgroep heeft gewerkt aan het toegankelijk maken en indexeren van de doop-, trouw- en begraafboeken van verschillende geloofsgemeenten in Zoetermeer. Voltooid werden het begraafboek van de R.K. parochie St. Nicolaas uit de periode 1827 tot 1926 en de doop- en trouwregisters van deze parochie na 1812. Ingevoerd werden de doopboeken uit de periode 1651 tot 1694 van de nederduits-gereformeerde, remonstrantse en rooms-katholieke kerk te Zoetermeer, de trouwboeken van Zoetermeer en Zegwaart van 1651 tot 1694 en het doopboek van de rooms-katholieke parochie van Stompwijk (1658 tot 1694), waar veel

rooms-katholieken uit Zoetermeer ter kerke gingen. In bewerking zijn diverse akten van de Burgerlijke Stand, de Notariële archieven van Zoetermeer en Zegwaard van vóór 1811 en een particuliere collectie geboortekaartjes. De Interviewgroep Sprekend Verleden hield zich wat betreft het onderzoek bezig met het interviewen van enkele oude(re) Zoetermeesters. Daarnaast is de werkgroep in het kader van het project Indië-veteranen 1945-1950 gestart met het interviewen van Zoetermeesters die in deze periode als militair in het toenmalige Nederlands-Indië zijn geweest. Zeker gezien het feit dat het onderwerp nogal beladen is, is de medewerking zeer groot: van de acht benaderde personen konden er zeven worden geïnterviewd.

#### *Slot*

In 1996 heeft de vereniging Oud Soetermeer zich ingezet voor het behoud van historische objecten in de breedste zin van het woord in Zoetermeer. Met name door de werkgroepen is veel werk gestoken in het onderzoek van archeologische en historische bronnen en het toegankelijk maken van deze bronnen voor onderzoek. Daarnaast werd de kennis van de Zoetermeerse geschiedenis uitgedragen door middel van het (doen) uitgeven van boeken, het houden van lezingen en het (mede-) organiseren van tentoonstellingen.

### Financieel verslag 1996

#### *Balans 31-12-1996*

<b>activa</b>		<b>passiva</b>	
contributierekening	1.648	crediteuren	5.402
donatierekening	5.488	Fonds De Hoop	45.042
zakenrekening	(-/- 110)	Boekenfonds	4.304
plusrekening	123	Fonds stratenboeken	2.691
roparcarekening	68.124	afschrijvingen:	
debiteuren Museum	3.021	- AWZ	2.913
debiteuren Museum boeken	360	- GWZ	2.500
		- ISV	1.047
		-grasmaaimachine	1.930
		-algemeen	1.640
		resultaat 1996	4.576
		werkvermogen	6.609
<b>Totaal</b>	<b>78.654</b>		<b>78.654</b>

*Jaarrekening 1996*

<b>baten</b>	<b>jaarrekening</b>	<b>begroting</b>	
contributies	25.398	26.250	
donaties algemeen	3.174	3.000	
donaties A.W.Z.	1.958	1.750	
donaties G.W.Z.	1.239	800	
donaties I.S.V.	490	350	
adverteerders/sponsors	2.250	2.100	
deelnemersbijdragen activ.	1.855	2.225	
bijdrage tuinonderhoud	1.500	1.500	
rente	945	1.100	
subsidie gemeente	20.726	21.040	
huurverrekening museum	30.125	30.125	
<b>totaal baten:</b>		<b>89.660</b>	<b>90.240</b>
<b>lasten</b>	<b>jaarrekening</b>	<b>begroting</b>	
huisvesting			
-huur	48.608	50.200	
-energie/water	3.239	4.350	
-zakelijke lasten	432	575	
-onderhoud tuin	1.500	1.500	
-onderhoud gebouw	5.229	3.165	
		59.008	59.790
organisatiekosten			
-bureaunkosten	2.946	3.500	
-representatie/P.R.	830	1.500	
-verenigingsblad	8.472	9.500	
-lidmaatschappen	150	150	
-afschrijving kantoorapp.	972	1.000	
		13.370	15.650
uitvoeringskosten			
- A.W.Z.	4.143	3.800	
- G.W.Z.	1.915	2.000	
- I.S.V.	396	200	
-collectie	1.690	1.300	
-activiteiten	2.591	4.000	
-onderhoud apparatuur	514	2.000	
-vrijwilligers	1.457	1.500	
		12.706	14.800
<b>totaal lasten:</b>		<b>85.084</b>	<b>90.240</b>
voordelig resultaat		<b>4.576</b>	

*Toelichting jaarrekening*

Het positieve resultaat wordt veroorzaakt doordat de inkomsten in positieve zin zijn beïnvloed, anderzijds dat zowel de organisatie– als de uitvoeringskosten lager waren dan begroot. Voorstel is het positieve saldo toe te voegen aan de reserve (onder andere voor onderhoud gebouw) en deels te besteden aan een publicatie van de A.W.Z. De verdeling van deze posten over te laten aan het bestuur.

.....

als  
briefkaart  
frankeren

Historisch genootschap Oud Soetermeer  
t.a.v. de ledenadministratie  
Dorpsstraat 7  
2712 AB ZOETERMEER

## Lidmaatschapspasjes

Bij dit verenigingsblad treft u een lidmaatschapspasje aan. Op vertoon van dit pasje heeft u gratis toegang tot het historisch museum 't Oude Huis en tot molen De Hoop. Ook kunt u met dit pasje bij activiteiten van de vereniging tonen dat u lid bent.

Het pasje is op naam gesteld. Dit betekent dat alleen degenen die lid zijn van Oud Soetermeer er gebruik van kunnen maken.

Huisgenoten van leden kunnen, als zij dat willen, tegen gereduceerd tarief lid worden van de vereniging: zij hoeven slechts de helft van de contributie (f 12,50) te betalen. Deze gezinsleden ontvangen geen verenigingsblad, maar genieten verder wel alle andere voordelen van het lidmaatschap.

Wilt u zich opgeven voor het gezinslidmaatschap, dan kunt u gebruik maken van het onderstaande formulier. U ontvangt dan zo spoedig mogelijk nadat u de contributie heeft voldaan uw lidmaatschapspas.

..... !! .....

Ik geef mij op als lid van het Historisch genootschap Oud Soetermeer

Dhr./mevr: \_\_\_\_\_ Voorletters: \_\_\_\_\_

Straat: \_\_\_\_\_

Postcode en plaats: \_\_\_\_\_

Geboortedatum: \_\_\_\_\_

Soort lid:    m lid  
              m gezinslid: naam hoofdlid: \_\_\_\_\_  
              m jeugdlid (jonger dan 18)

De contributie voor 1997 bedraagt f 25 voor gewone leden en f 12,50 voor het gezinslidmaatschap en het jeugdlidmaatschap.

Dit formulier kunt u opsturen naar of inleveren in 't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer t.a.v. de ledenadministratie. U ontvangt dan een acceptgiro voor het betalen van de contributie.

## **Tentoonstelling en boek Reguliersdam**

*Ronald Grootveld*

Enkele jaren geleden heeft de Archeologische Werkgroep een succesvolle opgraving gehouden bij de boerderij van Kalisvaart op de Reguliersdam, vlakbij de watertoren aan de Stationsstraat.

De gevonden voorwerpen zijn te bezichtigen in een tentoonstelling in 't Oude Huis, die op 10 mei 1997 wordt geopend. Door middel van een stijlkamer, kaarten, tekeningen, dia's en natuurlijk vele voorwerpen, wordt een beeld gegeven van de bewoning van de Reguliersdam vanaf de 15e eeuw tot in onze tijd. Aan de dam stonden in de loop der eeuwen verschillende boerderijen en arbeiderswoningen. Al vanaf 1529 komt de Reguliersdam in de archieven voor en de vondsten wijzen op bewoning vanaf ca. 1450. De familie Rijlaarsdam, die de boerderij tot 1831 bewoonde, bestond uit turfstekers en boeren. Daarnaast bedienden zij een zogenaamde overtoom, waarmee schepen over een dijk (de Landscheiding) konden worden getrokken. In de tentoonstelling komen de vondsten door middel van een verlaagd vloerniveau als het ware uit de bodem naar boven. Vele aardewerken voorwerpen, glazen en onder andere twaalf tinnen lepels zijn uit de grond tevoorschijn gekomen en nu voor het eerst te bezichtigen. Opvallend is het enorme aantal van 1.440 pijpekoppen, dat is gevonden.

Bij de expositie verschijnt eind mei/begin juni het boek "De Reguliersdam". Verschillende auteurs uit de archeologische werkgroep hebben hun steentje bijgedragen aan dit opgravingsverslag, dat ook veel historische informatie over de dam en zijn bewoners bevat. De legende van de monniken aan de dam wordt beschreven, evenals het wel en wee van de turfstekende en landbouwende families. Uitgebreid wordt ingegaan op de voorwerpen, die voor het overgrote deel in een twee eeuwen geleden gedempte sloot zijn gevonden. Inclusief een catalogus van de voorwerpen, een uitgebreide literatuurlijst en veel illustraties kost deze publicatie f 20. Hij zal verkrijgbaar zijn in het museum en kan door middel van overmaking van f 26 op Postbankrekening 4788145 ook worden toegezonden.



De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met met hun •nanciële steun mede mogelijk dit blad uit te geven.

**Van As Makelaardij bv**

Eerste Stationsstraat 61, tel. 079-316 44 45

**Bouwmarkt De Bouwhof**

Bleiswijkseweg 1, tel. 079-331 07 00

**Cammeraat IJzerwaren**

Eerste Stationsstraat 48, tel. 079-316 37 31

**Cammeraat Zuivelhandel**

Dorpsstraat 119, tel. 079-316 47 96

**Carrosseriebedrijf Lamboo bv**

Fokkerstraat 9, tel. 079-331 64 00

**'De Gulle Bottelier' Boonekamp**

Dorpsstraat 130, tel. 079-316 38 02

**Henneken Radio en TV**

Den Hoorn 7, tel. 079-316 32 97

**Nieboer Gemako Van der Spek Makelaars**

Dorpsstraat 50, tel. 079-316 77 71

**Van Oosterom Schoen en Mode**

Dorpsstraat 107, tel. 079-316 30 29

**Roos Kantoorboekhandel**

Dorpsstraat 155, tel. 079-316 35 80

**Rooskleurig**

Dorpsstraat 165, tel. 079-316 60 09

**Rové Verlichting**

Dorpsstraat 198, tel. 079-316 64 88

**Schoenen Van Veen**

Dorpsstraat 83, tel. 079-316 31 65

**Slagerij Vollebregt**

Dorpsstraat 127, tel. 079-316 35 25

**Taxibedrijf Van der Slik**

Kerkenbos 1-9, tel. 079-351 51 51

**Verlaan Verfspecialzaak**

Vlamingstraat 5, tel. 079-316 34 76

**Van Waaij Herenmode**

Dorpsstraat 163, tel. 079-316 39 10

**Van Waaij Wonen**

Bossenwaard 9, tel. 079-351 85 98



Op oude historische grond  
waar ooit het huiste Palenstein stond  
staat nu — en u voelt er zich thuis —  
het Soetermeersche Koffiehuys

†Soetermeersche Koffiehuys, Dorpsstraat 108, tel. (079)3169064

# Het avontuur begint bij Dump van Herwijnen

Voor alles wat met avontuur te maken heeft  
moet je bij Van Herwijnen zijn.  
Dus kom naar de Dorpsstraat 66  
voor een complete uitrusting!  
Zowel voor jouw actieve hobby  
of jouw actieve vakantie!

Een compleet assortiment

Aantrekkelijk geprijsd

Ook voor campingsport,  
messen, overlevingssets...



tenten  
dartsport  
klimsport  
schietsport  
vrijtijdskleding  
kampeerartikelen  
camping-gaz dealer  
berg/wandelschoenen

*dump*  
*van Herwijnen*  
SINDS 1891

Dorpsstraat 66 Zoetermeer Telefoon 079 - 3163551